

baggrunden, de politiske og samfundsmæssige, hele tiden er med. Det gælder ikke blot de ældre perioder, men også – og ikke mindst – de senere med »stoppesteder« ved Cooptimisterne, PH-revyerne, Cirkus-revyerne, Apollo-revyerne, Lommer-revyerne, Dagmar-revyerne, Fiffer-revyerne og endelig, omkring 1960, Jesper Jensens, Erik Knudsens og Klaus Rifbjergs nye form med Poul Henningsen i »baghovedet«.

Særlig meget er der gjort ud af besættelsen både med hensyn til revyernes ydre tilværelse og deres indre: forholdet til censuren, visen som våben og til en vis grad også sketchen. Hvidt koncentrerer sig måske her i hovedsagen om de mere håndfaste ting og glemmer de små detaljer, som man skulle slå ørerne helt ud for at få fat på, men som *de* nød og gottede sig over, der fangede dem.

Cirka halvdelen af bogen behandler tiden fra 30'erne og frem, og her er karakteristikkene af revyens samfundsfunktion og dens personligheder såvel blandt ledere som blandt forfattere og skuespillere meget givende. Hvad funktionen angår, har den vel i det store og hele mest koncentreret sig om at fornøje; men den har da også ind imellem gavnnet eller i al fald bestræbt sig på at gavne.

Teksten opleves af et udmærket billedvalg, selv om enkelte billeder er blevet vel små. Og med et personregister samt register over revyer, viser og sketches kan man let finde rundt. En litteraturfortegnelse fører endelig til supplerende stof. På s. 42 gøres Punch til 1880'ernes eneste vittighedsblad. Det er ikke rigtigt; der var flere. Og på s. 122 koreograferer Palle Huld den sidste Scala-revy, »Punktum-finale« i 1930. Det er nok lidt tidligt for den udmærkede skuespiller, der er født 1912. Det skal være Paul Huld, der til

gængæld instruerede solodanserinden Elna Lassen i forestillingen. Det står der ikke noget om, selv om hendes optræden på Scala ellers var en sensation.

Finn H. Lauridsen

Niels Stensen og Danmark. Red. af Ole Kongsted, Jørgen Nybo Rasmussen og August Ziggelaar. (Katolsk Forlag, 1981). 131 s., ill.

Dette lille skrit har sin baggrund i danske katolikkers store iver for at få den berømte Niels Stensen helgenkåret, hvorfor det naturligvis i langt højere grad interesserer sig for hans virke som apostolsk vikar i Nordtyskland end for hans videnskabelige indsats. I indhold spænder det lige fra anråbelser om Stensens forbøn samt en opfordring til at bede for dennes helgenkåring til en Niels Stensen-bibliografi (dog kun over på dansk udgivne skrifter). Ud over det kirkehistorisk og ikke mindst kirkeretsligt interessante ved at skildre (NB nutidige) vilkår for en kirkelig helgenkåring-proces er især J. Nybo Rasmussens redegørelse for de dansk katolikkers kirkeadministrative tilhørsforhold fra 1667 og frem til bispedømmet Københavns oprettelse 1953 opmærksomhed værd.

Troels Dahlerup

Palle Lauring: *Dronninger og andre kvinder i Danmarkshistorien.* (Høst og Søn, 1981). 209 s., kr. 188,00.

Efter vi indtil hudløshed er blevet belært om, at historien sandelig ikke kun er kongerækker, og idet vi nu også præsenteres for krav om »kønkvotering« i forskningen, har den energiske popularisator Palle Lauring taget højde herfor ved at udgive disse essays, oprindeligt holdt som radioforedrag.

Betegnende nok dominerer dronnin-

gerne ganske første halvdel af bogen, hvor »andre« så at sige alle skylder deres position en eller anden kongelig kontakt (a la Dyveke). Omvendt møder vi efter Louise Rasmussen ikke skyggen af en dronning; og fra Birgitte Gøye over jomfru Biehl til rosinen i pølseenden Thit Jensen er det i øvrigt så at sige alene »litterære« kvalifikationer, der har talt.

Nok er radioforedragene omskrevet; men det er dog et spørgsmål, hvorvidt det ændrede medium er velegnet til disse korte levnedstids, hvor opkvikkende de end er fyldt med Lauringske ind- og udfald. At falde over Robert Neiiendam for dennes ikke altid lige heldige grevinde Dannerartikel i Dansk Biografisk Leksikon (2. udg.), er dog så meget uretfærdigere, som det ikke mindst var samme Neiiendam, hvis bog i 1957 netop gav grevinden den æresoprejsning, der ligger bag moderne omvurdering.

Men for et relativt forudsætningsløst publikum med brede historiske og især personalhistoriske interesser, er bogen utvivlsomt velegnet.

Troels Dahlerup

Henning Henningsen: *Sømanden og kvinden*. (Høst og Søn, 1981, 111 s. ill. kr. 134,00.

Kvinden har for søens folk altid været et interessant emne, og skulle nogen være i tvivl herom, så læs denne bog af den tidligere direktør for Handels- og Søfartsmuseet.

Oplægget til bogen var et foredrag, som forfatteren holdt i Svendborg i 1980 på det såkaldte kontaktudvalgs maritim-historiske konference. Det var et både levende og spændende foredrag, og det var derfor naturligt at udbygge det. Resultatet er denne bog.

Læseren følger sømanden om bord, i

land og i hjemmet. Forfatteren har benyttet et utal af forskelligartede kilder, og resultatet er blevet en meget læservenlig bog, dog næppe for sarte kvinder, da dens kvindesyn er stærkt nedvurderende. En rigtig sømand skulle ikke blot have rundet Kap Horn syv gange, han skulle også have været på bordel syv gange – for bordelbesøg demonstrerede nemlig sømandens manddomskraft. Fremstillingen er set fra sømandens side, og der er ikke gjort forsøg på at tegne kvindens billede af sømanden. Det er vel næppe nødvendigt at tilføje, at bogen er fortræffeligt illustreret.

Henrik Fode

Jens Friis-Pedersen: *Sejlskibe II. De sidste i Grønlandsfarten*. Udgivet ved Anders Monrad Møller og Jens Lorentzen. (Høst og Søn, 1981). 108 s., kr. 295,-.

Første bind af Jens Friis Pedersens *Sejlskibe* blev udsendt i 1980 og skildrede de mindre og mellemstore danskbyggede sejlskibe fra midten af det 18. århundrede til begyndelsen af vort århundrede. Dette bind behandler en særlig sejlskibsgruppe: De lidt større grønlandsfarere med hovedvægten lagt på 1920'erne og 1930'erne. Tegninger, fotografier, akvareller m.m. er alle udført af Jens Friis-Pedersen, mens den forbindende tekst til dette bind i modsætning til det første, hvor tegneren også havde udarbejdet et grundmanuskript, her er skrevet af udgiverne.

Bogen om grønlandsskibene indgår i Handels- og Søfartsmuseets søhistoriske skriferække, og den er naturligvis i samme fornemme udstyr og opsætning som bind I.

Henrik Fode